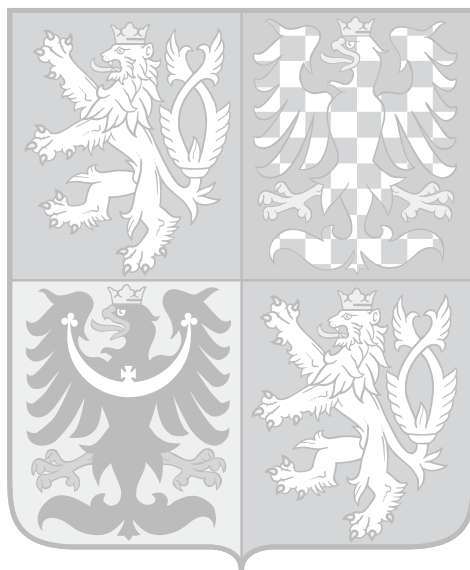

Konstytucja Republiki Czeskiej

Ústava České Republiky

Konstytucja Republiki Czeskiej z dnia 16 grudnia 1992 r.

Tłumaczenie: Maria Kruk-Jarosz

Podstawą przekładu był tekst Konstytucji Republiki Czeskiej ogłoszony w urzędowym organie publikacyjnym Republiki Czeskiej „Sbírka zákonů České republiky”, nr 1/1993, uzupełniony niżej wymienionymi zmianami: nr 347/1997 Sb., nr 300/2000 Sb., nr 448/2001 Sb., nr 515/2002 Sb., nr 319/2009 Sb. Aktualny tekst Konstytucji dostępny jest na stronie internetowej Republiki Czeskiej <www.hrad.cz>.

Ostatnia zmiana z dnia 11 września 2009 r.

Spis treści

Preambuła	193
Rozdział pierwszy. Zasady podstawowe	193
Rozdział drugi. Władza ustawodawcza	194
Rozdział trzeci. Władza wykonawcza	199
Prezydent Republiki	199
Rząd	201
Rozdział czwarty. Władza sądowa	202
Sąd Konstytucyjny	202
Sądy	203
Rozdział piąty. Najwyższy Urząd Kontroli	204
Rozdział szósty. Czeski Bank Narodowy	204
Rozdział siódmy. Samorząd terytorialny	204
Rozdział ósmy. Postanowienia przejściowe i końcowe	205
Uchwała Prezydium Czeskiej Rady Narodowej z dnia 16 grudnia 1992 o ogłoszeniu	
Karty podstawowych praw i wolności jako części porządku konstytucyjnego Republiki Czeskiej	206
Karta podstawowych praw i wolności	206
Rozdział pierwszy. Postanowienia ogólne	206
Rozdział drugi. Prawa człowieka i podstawowe wolności	207
Dział pierwszy. Podstawowe prawa i wolności człowieka	207
Dział drugi. Prawa polityczne	209
Rozdział trzeci. Prawa mniejszości narodowościowych i etnicznych	210
Rozdział czwarty. Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	210
Rozdział piąty. Prawo do ochrony sądowej i innej ochrony prawnej	211
Rozdział szósty. Postanowienia ogólne	212

Czeska Rada Narodowa uchwaliła niniejszą ustawę konstytucyjną:

Preambuła

*My, Obywatele Republiki Czeskiej w Czechach,
na Morawach i na Śląsku,
w dobie odnowy samodzielnego państwa czeskiego,
wierni wszystkim dobrym tradycjom dawnej
państwowości ziem Korony Czeskiej i państwowości
czeskosłowackiej,
zdecydowani budować, chronić i rozwijać Republikę
Czeską w duchu niepodważalnych wartości ludzkiej
godności i wolności
jako ojczyznę równouprawnionych, wolnych
obywateli, świadomych swych obowiązków wobec
innych i odpowiedzialności wobec ogółu,
jako wolne i demokratyczne państwo oparte na
poszanowaniu praw człowieka i na zasadach
społeczeństwa obywatelskiego,
jako części rodziny europejskiej i światowej
demokracji,
zdecydowani wspólnie strzec i rozwijać odziedziczone
naturalne i kulturalne, materialne i duchowe
bogactwo,
zdecydowani kierować się wszystkimi sprawdzonymi
zasadami państwa prawa,
poprzez swych swobodnie wybranych przedstawicieli
uchwalamy tę oto Konstytucję Republiki Czeskiej.*

Rozdział pierwszy Zasady podstawowe

Artykuł 1

(1) Republika Czeska jest suwerennym, jednolitym i demokratycznym państwem prawa opartym na poszanowaniu praw i wolności człowieka i obywatela.

(2) Republika Czeska przestrzega zobowiązań wynikających dla niej z prawa międzynarodowego¹.

Artykuł 2

(1) Lud jest źródłem wszelkiej władzy państwowej; wykonuje ją za pośrednictwem organów władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej.

¹ Art. 1 w brzmieniu nadanym przez ustawę konstytucyjną z 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.)

(2) Ustawa konstytucyjna może określić, kiedy lud wykonuje władzę państwową bezpośrednio.

(3) Władza państwowa służy wszystkim obywatelom i może być sprawowana tylko na podstawie, w granicach i formach określonych w ustawie.

(4) Każdemu obywatelowi wolno robić to, co nie jest przez ustawę zabronione i nikt nie może być zmuszony do czynienia tego, czego ustawa nie nakazuje.

Artykuł 3

Częścią porządku konstytucyjnego Republiki Czeskiej jest Karta Podstawowych Praw i Wolności.

Artykuł 4

Podstawowe prawa i wolności podlegają ochronie władzy sądowniczej.

Artykuł 5

System polityczny oparty jest na wolnej konkurencji oraz swobodnym i dobrowolnym zakładaniu partii politycznych, respektujących podstawowe zasady demokratyczne i odrzucających przemoc jako środek realizacji swoich interesów.

Artykuł 6

Decyzje polityczne opierają się na woli większości wyrażonej w wolnym głosowaniu. Rozstrzygnięcia większości uwzględniają ochronę mniejszości.

Artykuł 7

Państwo czuwa nad oszczędnym wykorzystywaniem źródeł naturalnych i chroni bogactwa naturalne.

Artykuł 8

Gwarantuje się samorządność jednostek samorządu terytorialnego.

Artykuł 9

(1) Konstytucja może być uzupełniana lub zmieniana tylko w drodze ustaw konstytucyjnych.

(2) Zmiany ingerujące w istotę demokratycznego państwa prawnego są niedopuszczalne.

(3) Interpretacja norm prawnych nie może prowadzić do ograniczenia lub zagrożenia zasad państwa demokratycznego.

Artykuł 10

Ogłoszone umowy międzynarodowe, na których ratyfikację Parlament wyraził zgodę i które wiążą Re-

publikę Czeską, są częścią porządku prawnego; jeśli umowa międzynarodowa stanowi inaczej niż ustawa, stosuje się umowę międzynarodową².

Artykuł 10a³

(1) Umowa międzynarodowa może przenieść niektóre kompetencje organów Republiki Czeskiej na międzynarodową organizację lub instytucję.

(2) Ratyfikacja umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, wymaga zgody parlamentu, o ile ustawa konstytucyjna nie stanowi, że ratyfikacja wymaga zgody udzielonej w referendum.

Artykuł 10b⁴

(1) Rząd regularnie i z wyprzedzeniem informuje parlament o sprawach związanych ze zobowiązaniami wynikającymi z członkostwa Republiki Czeskiej w organizacji międzynarodowej lub instytucji, o których mowa w art. 10a.

(2) Izby parlamentu wypowiadają się w sprawie rozstrzygnięć przygotowywanych przez taką organizację międzynarodową lub instytucję w trybie określonym w ich regulaminach.

(3) Ustawa o zasadach obradowania i wzajemnych kontaktach obu izb jak również o ich stosunkach zewnętrznych, może powierzyć wykonywanie kompetencji izb określonych w ust. 2 wspólnemu organowi izb.

Artykuł 11

Terytorium Republiki Czeskiej tworzy niepodzielna całość, jego granice państwowe mogą być zmieniane jedynie na mocy ustawy konstytucyjnej.

Artykuł 12

(1) Warunki nabywania i utraty obywatelstwa Republiki Czeskiej określa ustawa.

(2) Nikt nie może być wbrew swej woli pozbawiony obywatelstwa państwowego.

Artykuł 13

Stolicą Republiki Czeskiej jest Praga.

Artykuł 14

(1) Symbolami państwowymi Republiki Czeskiej są: małe i duże godło państwowe, barwy państwowe, flaga państwa, flaga prezydenta Republiki, pieczęć państwowa i hymn państwowy.

(2) Symbole państwowe i ich używanie określa ustawa.

Rozdział drugi

Władza ustawodawcza

Artykuł 15

(1) W Republice Czeskiej władza ustawodawcza należy do parlamentu.

(2) Parlament składa się z dwu izb: Izby Poselskiej i Senatu.

Artykuł 16

(1) Izba Poselska liczy 200 posłów wybieranych na okres czterech lat.

(2) Senat liczy 81 senatorów wybieranych na okres sześciu lat. Co dwa lata wybiera się jedną trzecią senatorów.

Artykuł 17

(1) Wybory do obu izb odbywają się w okresie trzydziestu dni poprzedzających upływ ich kadencji.

(2) W razie rozwiązania Izby Poselskiej wybory odbywają się w ciągu sześćdziesięciu dni po jej rozwiązaniu.

Artykuł 18

(1) Wybory do Izby Poselskiej odbywają się w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, według zasady reprezentacji proporcjonalnej.

(2) Wybory do Senatu odbywają się w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego, według systemu większościowego.

(3) Prawo wybierania ma każdy obywatel Republiki Czeskiej, który ukończył 18 lat życia.

Artykuł 19

(1) Do Izby Poselskiej może być wybrany każdy obywatel Republiki Czeskiej, który ma prawo wybierania i ukończył 21 lat życia.

² Art. 10 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.)

³ Art. 10a i 10b zostały dodane ustawą konstytucyjną z 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.)

(2) Do Senatu może być wybrany każdy obywatel Republiki Czeskiej, który ma prawo wybierania i ukończył 40 lat życia.

(3) Okres trwania mandatu posła i senatora liczy się od dnia wyboru.

Artykuł 20

Warunki wykonywania prawa wyborczego, organizacji wyborów i zakres kontroli sądowej określa ustawa.

Artykuł 21

Nikt nie może być jednocześnie członkiem obu izb parlamentu.

Artykuł 22

(1) Funkcji posła lub senatora nie można łączyć ze sprawowaniem urzędu Prezydenta Republiki, wykonywaniem funkcji sędziego i innych funkcji określonych w ustawie.

(2) W dniu, w którym poseł lub senator objął urząd Prezydenta Republiki albo w dniu, w którym podjął pełnienie funkcji sędziego lub innej funkcji niepołączalnej z funkcją posła lub senatora, traci ważność jego mandat posła lub senatora.

Artykuł 23

(1) Poseł składa ślubowanie na pierwszym posiedzeniu Izby Poselskiej, na którym jest obecny.

(2) Senator składa ślubowanie na pierwszym posiedzeniu Senatu, na którym jest obecny.

(3) Ślubowanie posła i senatora brzmi: „Ślubuję wierność Republice Czeskiej. Ślubuję, że będę przestrzegać jej Konstytucji i ustaw. Ślubuję na swój honor, że swój mandat będę wykonywać w interesie całego ludu i według swego najlepszego przekonania i sumienia”.

Artykuł 24

Poseł lub senator może się zrzec mandatu przez oświadczenie złożone osobiście na posiedzeniu izby, której jest członkiem. Jeśli stoją temu na przeszkodzie poważne okoliczności, uczyni to w sposób określony w ustawie.

Artykuł 25

Mandat posła lub senatora wygasa w następstwie:

- a) odmowy złożenia ślubowania lub złożenie ślubowania z zastrzeżeniem,
- b) upływu kadencji,

- c) zrzeczenia się mandatu,
- d) utraty prawa wybieralności,
- e) w przypadku posłów – rozwiązania Izby Poselskiej,
- f) zaistnienia niepołączalności funkcji według art. 22.

Artykuł 26

Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat osobiście, w zgodzie ze złożonym ślubowaniem i nie są związani żadnymi nakazami.

Artykuł 27

(1) Posła ani senatora nie można pociągać do odpowiedzialności za głosowanie w Izbie Poselskiej lub w Senacie ani w ich organach.

(2) Za wypowiedzi w Izbie Poselskiej lub w Senacie albo w ich organach nie można posła lub senatora pociągać do odpowiedzialności karnej. Poseł lub senator podlega jedynie władzy dyscyplinarnej izby, której jest członkiem.

(3) Za wykroczenia poseł lub senator odpowiada jedynie dyscyplinarnie przed izbą, której jest członkiem, chyba że ustawa stanowi inaczej.

(4) Posła lub senatora nie można pociągać do odpowiedzialności karnej bez zgody izby, której jest członkiem. Jeśli izba nie wyrazi zgody, pociągnięcie do odpowiedzialności karnej jest na zawsze wykluczone.

(5) Posła lub senatora można zatrzymać tylko, jeśli został schwytany w czasie popełnienia czynu karalnego lub bezpośrednio potem. Właściwy organ jest zobowiązany o zatrzymaniu natychmiast powiadomić przewodniczącego izby, której zatrzymany jest członkiem; jeśli przewodniczący izby w ciągu 24 godzin od zatrzymania nie udzieli zgody na przekazanie zatrzymanego sądowi, właściwy organ musi go uwolnić. Izba na swym najbliższym posiedzeniu podejmuje ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie dopuszczalności pociągnięcia do odpowiedzialności karnej.

Artykuł 28

Poseł i senator ma prawo odmówić zeznań w sprawach, o których powziął wiadomość w związku z wykonywaniem swego mandatu, także w czasie, kiedy już przestał być posłem lub senatorem.

Artykuł 29

(1) Izba Poselska wybiera i odwołuje przewodniczącego i wiceprzewodniczących Izby Poselskiej.

(2) Senat wybiera i odwołuje przewodniczącego i wiceprzewodniczących Senatu.

Artykuł 30

(1) Dla zbadania sprawy o charakterze publicznym Izba Poselska może na wniosek co najmniej jednej piątej posłów powołać komisję śledczą.

(2) Postępowanie przed komisją określi ustawa.

Artykuł 31

(1) Izby powołują komitety i komisje⁴ jako swoje organy.

(2) Działalność komitetów i komisji określa ustawa.

Artykuł 32

Posel lub senator, który jest członkiem rządu, nie może być przewodniczącym lub wiceprzewodniczącym Izby Poselskiej albo Senatu ani członkiem komitetów parlamentarnych, komisji śledczej lub komisji.

Artykuł 33

(1) W przypadku rozwiązania Izby Poselskiej Senatowi przysługuje prawo uchwalania dekretów z mocą ustawy⁵ w sprawach, które nie mogą być odłożone, a wymagają unormowania przez ustawę.

(2) W drodze dekretów z mocą ustawy Senat nie może normować spraw Konstytucji, budżetu państwa, zamknięcia rachunków państwowych, ordynacji wyborczej i umów międzynarodowych, o których mowa w art. 10.

(3) Prawo wniesienia do Senatu projektu dekretu z mocą ustawy przysługuje jedynie rządowi.

(4) Uchwalone przez Senat dekrety z mocą ustawy podpisuje przewodniczący Senatu, Prezydent Republiki i przewodniczący rządu; ogłasza się je w taki sposób jak ustawy.

(5) Dekret z mocą ustawy musi być przyjęty przez Izbę Poselską na jej pierwszym posiedzeniu. Jeśli Izba Poselska nie przyjmie dekretu, traci on dalszą moc prawną.

Artykuł 34

(1) Sesje izb są ciągłe. Sesję Izby Poselskiej zwołuje Prezydent Republiki tak, aby została otwarta najpóźniej w trzydziestym dniu od dnia wyborów; jeśli tego

nie uczyni, Izba Poselska zbiera się trzydziestego dnia od dnia wyborów.

(2) Sesja izby może być przerwana w drodze uchwały. Całkowity okres przerw w sesji nie może przekroczyć stu dwudziestu dni w roku.

(3) W czasie przerwy w sesji przewodniczący Izby Poselskiej lub Senatu może zwołać posiedzenie izby przed przewidzianym terminem. Zwoła posiedzenie zawsze, kiedy zażąda tego Prezydent Republiki, rząd lub co najmniej jedna piąta członków izby.

(4) Sesja Izby Poselskiej kończy się wraz z upływem jej kadencji lub z chwilą rozwiązania izby.

Artykuł 35

(1) Prezydent Republiki może rozwiązać Izbę Poselską, jeżeli:

- a) Izba Poselska nie wyrazi zaufania nowo powołanemu rządowi, którego przewodniczący został przez Prezydenta Republiki mianowany na wniosek przewodniczącego Izby Poselskiej,
- b) Izba Poselska nie zajmie w ciągu trzech miesięcy stanowiska wobec rządowego projektu ustawy, z którego rozpatrzeniem rząd związał kwestię zaufania,
- c) sesja Izby Poselskiej zostanie przerwana na okres dłuższy niż jest to dopuszczalne,
- d) Izba Poselska w okresie dłuższym niż trzy miesiące będzie niezdolna do podejmowania uchwał, chociaż jej sesja nie została przerwana lub w tym okresie została ponownie zwołana na posiedzenie.

(2) Prezydent Republiki rozwiązuje Izbę Poselską na wniosek Izby Poselskiej, wyrażony w formie uchwały przyjętej większością trzech piątych wszystkich posłów⁶.

(3) Izba Poselska nie może być rozwiązana w ciągu trzech miesięcy przed upływem kadencji.

Artykuł 36

Posiedzenia izb są jawne. Jawność może być wyłączona tylko na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 37

(1) Wspólne posiedzenie izb zwołuje przewodniczący Izby Poselskiej.

⁴ W oryginale: „výbory a komise”.

⁵ W oryginale: „zakonné opatření”.

⁶ Ust. (2) art. 35 dodany ustawą konstytucyjną z dnia 11 września 2009 r. (nr 319/2009 Sb.), dotychczasowy ust. (2) oznaczono jako ustęp (3).

(2) Dla obrad na wspólnym posiedzeniu izb obowiązuje regulamin Izby Poselskiej.

Artykuł 38

(1) Członek rządu ma prawo uczestniczenia w posiedzeniach każdej z izb, ich komitetów i komisji. Udziela się mu głosu, ilekroć tego zażąda.

(2) Członek rządu ma obowiązek osobistej obecności na posiedzeniu Izby Poselskiej, jeśli zażąda ona tego uchwałą. Dotyczy to także posiedzenia komitetu, komisji lub komisji śledczej, gdzie jednak członka rządu może zastąpić zastępca lub inny członek rządu, o ile nie jest wyraźnie żądana obecność osobista.

Artykuł 39

(1) Izby podejmują uchwały w obecności co najmniej jednej trzeciej swych członków.

(2) Dla podjęcia uchwały izby wymagana jest zgoda większości obecnych posłów lub senatorów, o ile Konstytucja nie stanowi inaczej.

(3) Dla podjęcia uchwały o wprowadzeniu stanu wojennego i dla podjęcia uchwały wyrażającej zgodę na wysłanie sił zbrojnych Republiki Czeskiej poza terytorium Republiki Czeskiej lub na pobyt sił zbrojnych innych państw na terytorium Republiki Czeskiej, jak również dla podjęcia uchwały o udziale Republiki Czeskiej w systemach obronnych organizacji międzynarodowej, której Republika Czeska jest członkiem, wymagana jest zgoda większości wszystkich posłów i większości wszystkich senatorów⁷.

(4) Uchwalenie ustawy konstytucyjnej i zgoda na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 10a ust. 1, wymaga zgody trzech piątych wszystkich posłów i trzech piątych obecnych senatorów⁸.

Artykuł 40

Dla przyjęcia ordynacji wyborczej oraz ustawy o zasadach obradowania i wzajemnych kontaktów obu izb, jak również ich stosunków zewnętrznych, a także ustawy o regulaminie obrad Senatu niezbędne jest uchwalenie ich przez Izbę Poselską i Senat.

Artykuł 41

(1) Projekty ustaw wnosi się do Izby Poselskiej.

⁷ Ust. 3 art. 39 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 9 sierpnia 2000 r. (nr 300/2000 Sb.)

⁸ Ust. 4 art. 39 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.)

(2) Projekt ustawy może wnieść poseł, grupa posłów, Senat, rząd oraz organ przedstawicielski jednostki samorządu terytorialnego wyższego szczebla.

Artykuł 42

(1) Projekt ustawy o budżecie państwa i projekt zamknięcia rachunków państwowych wnosi rząd.

(2) Projekty te rozpatruje na jawnym posiedzeniu i uchwała tylko Izba Poselska.

Artykuł 43⁹

(1) Parlament podejmuje decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w razie napaści na Republikę Czeską lub konieczności wypełniania zobowiązań o wspólnej obronie przeciw napaści, wynikającej z umów międzynarodowych.

(2) Parlament podejmuje decyzję o udziale Republiki Czeskiej w systemach obronnych organizacji międzynarodowej, której Republika Czeska jest członkiem.

(3) Parlament wyraża zgodę

- a) na wysłanie sił zbrojnych Republiki Czeskiej poza terytorium Republiki Czeskiej,
- b) na pobyt sił zbrojnych innych państw na terytorium Republiki Czeskiej, jeśli takie rozstrzygnięcia nie są zastrzeżone dla rządu.

(4) Rząd podejmuje decyzje o wysłaniu sił zbrojnych Republiki Czeskiej poza terytorium Republiki Czeskiej oraz o pobycie sił zbrojnych innych państw na terytorium Republiki Czeskiej na okres nie dłuższy niż 60 dni, gdy chodzi o

- a) wypełnienie zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych o wspólnej obronie przeciw napaści,
- b) udział w operacjach pokojowych na podstawie decyzji organizacji międzynarodowej, której Republika Czeska jest członkiem, i za zgodą państwa przyjmującego,
- c) udział w działaniach ratunkowych w przypadku katastrof żywiołowych, awarii technicznych lub ekologicznych.

(5) Rząd decyduje ponadto

- a) o przejeździe sił zbrojnych innych państw przez terytorium Republiki Czeskiej lub o ich przelocie nad terytorium Republiki Czeskiej,

⁹ Art. 43 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 9 sierpnia 2000 r. (nr 300/2000 Sb.)

b) o udziale sił zbrojnych Republiki Czeskiej w ćwiczeniach wojskowych poza terytorium Republiki Czeskiej oraz o udziale sił zbrojnych innych państw w ćwiczeniach wojskowych na terytorium Republiki Czeskiej.

(6) O decyzjach podjętych na podstawie ust. 4 i 5 rząd niezwłocznie informuje obie izby Parlamentu. Parlament może decyzje rządu uchylić; dla uchylecia decyzji rządu wystarczy uchwała o niewyrażeniu zgody jednej z izb, podjęta większością wszystkich członków izby.

Artykuł 44

(1) Rząd ma prawo do przedstawienia swego stanowiska wobec wszystkich projektów ustaw.

(2) Jeśli rząd nie przedstawi stanowiska w ciągu trzydziestu dni od doręczenia mu projektu, przyjmuje się, że wyraził zgodę.

(3) Rząd ma prawo żądać, aby Izba Poselska zakończyła rozpatrywanie rządowego projektu ustawy w ciągu trzech miesięcy od jego przedłożenia, jeżeli związał z tym wniosek o wyrażenie mu zaufania.

Artykuł 45

Izba Poselska przekazuje Senatowi bezzwłocznie projekt ustawy, na który wyraziła zgodę.

Artykuł 46

(1) Senat rozpatruje projekt ustawy i zajmuje wobec niego stanowisko w ciągu trzydziestu dni od jego otrzymania.

(2) Senat podejmie uchwałę o przyjęciu lub odrzuceniu projektu ustawy albo zwróci go Izbie Poselskiej z propozycjami zmian, albo też oświadcza, że nie będzie się projektem zajmował.

(3) Jeśli Senat nie wypowie się w terminie określonym w ust. 1, projekt ustawy uważa się za przyjęty.

Artykuł 47

(1) Jeśli Senat odrzuci projekt ustawy, Izba Poselska poddaje go pod głosowanie ponownie. Projekt ustawy jest przyjęty, jeśli zostanie uchwalony większością wszystkich posłów.

(2) Jeśli Senat zwróci Izbie Poselskiej projekt ustawy z propozycjami zmian, Izba Poselska poddaje go pod głosowanie w brzmieniu uchwalonym przez Senat. Na podstawie uchwały Izby Poselskiej projekt zostaje przyjęty.

(3) Jeśli Izba Poselska nie uchwali projektu ustawy w brzmieniu uchwalonym przez Senat, głosuje ponownie nad projektem ustawy w brzmieniu, w jakim został on przedstawiony Senatowi. Projekt ustawy zostaje przyjęty, jeśli Izba Poselska uchwali go większością wszystkich posłów.

(4) W toku rozpatrywania w Izbie Poselskiej odrzuconego lub zwróconego przez Senat projektu ustawy zgłaszanie poprawek jest niedopuszczalne.

Artykuł 48

Oświadczenie Senatu, że nie będzie się projektem ustawy zajmował, oznacza uchwalenie ustawy.

Artykuł 49¹⁰

Ratyfikacja umów międzynarodowych

- a) regulujących prawa i obowiązki osób,
 - b) sojusznicznych, pokojowych i innych umów politycznych,
 - c) z których wynika członkostwo Republiki Czeskiej w organizacji międzynarodowej,
 - d) gospodarczych ogólnego znaczenia,
 - e) dotyczących innych spraw, których regulacja jest zastrzeżona dla ustaw
- wymaga zgody obu izb parlamentu.

Artykuł 50

(1) Prezydent Republiki ma prawo zwrócić wraz z uzasadnieniem uchwaloną ustawę, z wyjątkiem ustawy konstytucyjnej, w ciągu 15 dni od dnia jej otrzymania.

(2) Zwróconą ustawę Izba Poselska ponownie poddaje pod głosowanie. Zgłaszanie poprawek jest niedopuszczalne. Jeśli Izba Poselska ponownie uchwali zwróconą ustawę większością głosów wszystkich posłów, ustawa podlega ogłoszeniu. W przeciwnym razie przyjmuje się, że ustawa nie została uchwalona.

Artykuł 51

Ustawy podpisuje przewodniczący Izby Poselskiej, Prezydent Republiki i przewodniczący rządu.

Artykuł 52¹¹

(1) Dla ważności ustawy wymaga się jej ogłoszenia.

¹⁰ Art. 49 w brzmieniu nadanym przez ustawę konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

¹¹ Art. 52 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

(2) Tryb ogłaszania ustaw i umów międzynarodowych określa ustawa.

Artykuł 53

(1) Każdy poseł ma prawo interpelowania rządu lub jego członków w sprawach należących do ich kompetencji.

(2) Interpelowani członkowie rządu odpowiadają na interpelacje w ciągu trzydziestu dni od dnia złożenia interpelacji.

Rozdział trzeci Władza wykonawcza

Prezydent Republiki

Artykuł 54

- (1) Prezydent Republiki jest głową państwa.
- (2) Prezydenta Republiki wybiera Parlament na wspólnym posiedzeniu obu izb.
- (3) Prezydent Republiki nie ponosi odpowiedzialności za wykonywanie swej funkcji.

Artykuł 55

Prezydent Republiki obejmuje urząd wraz ze złożeniem ślubowania. Kadencja prezydenta Republiki trwa pięć lat i zaczyna się w dniu złożenia ślubowania.

Artykuł 56

Wybory odbywają się w okresie ostatnich trzydziestu dni kadencji urzędującego Prezydenta Republiki. W razie opróżnienia urzędu Prezydenta Republiki, wybory odbywają się w okresie trzydziestu dni.

Artykuł 57

- (1) Na Prezydenta Republiki może być wybrany obywatel, który ma prawo wybieralności do Senatu.
- (2) Nikt nie może być wybrany więcej niż dwa razy z rzędu.

Artykuł 58

- (1) Prawo zgłoszenia kandydata przysługuje co najmniej dziesięciu posłom lub dziesięciu senatorom.
- (2) Na Prezydenta Republiki zostaje wybrany kandydat, który uzyskał większość głosów wszystkich posłów i większość głosów wszystkich senatorów.

(3) Jeśli żaden z kandydatów nie uzyska większości głosów wszystkich posłów i wszystkich senatorów, w ciągu 14 dni przeprowadza się drugą turę głosowania.

(4) Do drugiej tury przystępuje kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów w Izbie Poselskiej oraz kandydat, który uzyskał największą liczbę głosów w Senacie.

(5) Jeśli jest więcej kandydatów, którzy uzyskali taką samą, największą, liczbę głosów w Izbie Poselskiej albo więcej kandydatów, którzy uzyskali taką samą, największą, liczbę głosów w Senacie, dodaje się głosy uzyskane przez nich w obu izbach. Do drugiej tury przystępuje kandydat, który w ten sposób uzyskał największą liczbę głosów.

(6) Wybrany zostaje kandydat, który uzyska większość głosów obecnych posłów i większość głosów obecnych senatorów.

(7) Jeśli Prezydent Republiki nie został wybrany także w drugiej turze, w ciągu 14 dni przeprowadza się trzecią turę głosowania, w której wybrany zostaje ten z kandydatów drugiej tury, który uzyskał większość głosów obecnych posłów i senatorów.

(8) Jeśli Prezydent Republiki nie został wybrany nawet w trzeciej turze, przeprowadza się nowe wybory.

Artykuł 59

(1) Prezydent Republiki składa ślubowanie na ręce przewodniczącego Izby Poselskiej na wspólnym posiedzeniu obu izb.

(2) Ślubowanie Prezydenta Republiki brzmi: „Ślubuję wierność Republice Czeskiej. Ślubuję, że będę przestrzegać jej Konstytucji i ustaw. Ślubuję na swój honor, że swój urząd będę sprawować w interesie całego ludu i według swego najlepszego przekonania i sumienia”.

Artykuł 60

Jeśli Prezydent Republiki odmówi złożenia ślubowania lub złoży ślubowanie z zastrzeżeniem, uznaje się, że nie został wybrany.

Artykuł 61

Prezydent Republiki może złożyć rezygnację ze sprawowania urzędu na ręce przewodniczącego Izby Poselskiej.

Artykuł 62

Prezydent Republiki:

- a) mianuje i odwołuje przewodniczącego i pozostałych członków rządu oraz przyjmuje ich dymisję, odwołuje rząd i przyjmuje jego dymisję,
- b) zwołuje sesję Izby Poselskiej,
- c) rozwiązuje Izbę Poselską,
- d) rządowi, którego dymisję przyjął lub który odwołał, powierza tymczasowe wykonywanie funkcji do czasu mianowania nowego rządu,
- e) mianuje sędziów Sądu Konstytucyjnego, jego przewodniczącego i wiceprzewodniczących,
- f) mianuje spośród sędziów przewodniczącego i wiceprzewodniczących Sądu Najwyższego,
- g) daruje lub łagodzi kary nałożone przez sąd, postanawia o niewszczytnaniu postępowania karnego, a jeśli zostało wszczęte, o jego przerwaniu i zacierania skazania,
- h) ma prawo zwrócić parlamentowi uchwaloną ustawę, z wyjątkiem ustawy konstytucyjnej,
- i) podpisuje ustawy,
- j) mianuje prezydenta i wiceprezydenta Najwyższego Urzędu Kontroli,
- k) mianuje członków Rady Bankowej Czeskiego Banku Narodowego,
- l) zarządza referendum o przystąpieniu Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej oraz ogłasza jego wynik¹².

Artykuł 63

- (1) Prezydent Republiki ponadto:
 - a) reprezentuje państwo na zewnątrz,
 - b) zawiera i ratyfikuje umowy międzynarodowe; zawieranie umów międzynarodowych może przenieść na rząd lub za jego zgodą na poszczególnych członków rządu,
 - c) jest naczelnym dowódcą sił zbrojnych,
 - d) przyjmuje szefów misji dyplomatycznych,
 - e) wysyła i odwołuje szefów misji dyplomatycznych,
 - f) zarządza wybory do Izby Poselskiej i do Senatu,
 - g) mianuje i awansuje generałów,
 - h) nadaje i przyznaje odznaczenia państwowe, jeśli nie upoważnieni do tego innego organu,
 - i) mianuje sędziów,
 - j) ma prawo ogłaszania amnestii.
- (2) Prezydentowi Republiki przysługują także wykonywanie kompetencji, które nie zostały wyraźnie

wskazane w ustawie konstytucyjnej, o ile postanowi tak ustawa.

(3) Decyzje Prezydenta Republiki wydane na podstawie ust. 1 i 2 wymagają dla swej ważności podpisu przewodniczącego rządu lub upoważnionego przez niego innego członka rządu.

(4) Rząd ponosi odpowiedzialność za decyzje Prezydenta Republiki, które wymagają podpisu przewodniczącego rządu lub upoważnionego przez niego członka rządu.

Artykuł 64

(1) Prezydent Republiki ma prawo być obecny na posiedzeniach obu izb parlamentu, ich komitetów i komisji. Udziela mu się głosu, ilekroć tego zażąda.

(2) Prezydent Republiki ma prawo być obecny na posiedzeniach rządu, żądać od rządu i jego członków zdania sprawy i rozpatrywać z rządem lub jego członkami problemy, które należą do ich kompetencji.

Artykuł 65

(1) Prezydenta Republiki nie można zatrzymać, pociągać do odpowiedzialności karnej ani ścigać za przestępstwo lub wykroczenie administracyjne.

(2) Prezydent Republiki może być pociągnięty do odpowiedzialności za zdradę stanu przed Sądem Konstytucyjnym na podstawie oskarżenia Senatu. Karą może być utrata urzędu prezydenckiego i zdolności do jego ponownego objęcia.

(3) Odpowiedzialność karna za czyny karalne popełnione w czasie wykonywania funkcji Prezydenta Republiki jest na zawsze wykluczona.

Artykuł 66

Jeśli urząd Prezydenta Republiki zostanie opróżniony, a nowy Prezydent Republiki nie został jeszcze wybrany lub nie złożył ślubowania albo Prezydent Republiki nie może z ważnych przyczyn sprawować urzędu, a Izba Poselska i Senat to stwierdziły, funkcje przewidziane w art. 63 ust. 1 lit.: a), b), c), d), e), f), h), i), j), art. 63 ust. 2 należą do przewodniczącego rządu. W czasie gdy przewodniczący rządu wykonuje wskazane funkcje Prezydenta Republiki, do przewodniczącego Izby Poselskiej należy wykonywanie funkcji wynikających z art. 62 lit.: a), b), c), d), e), k), l); jeśli urząd Prezydenta Republiki zostanie opróżniony w okresie, gdy Izba Poselska jest rozwiązana, wykonywanie tych funkcji należy do przewodniczącego Senatu.

¹² Litera l) została dodana ustawą konstytucyjną z dnia 14 listopada 2002 r. (nr 515/2002 Sb.).

Rząd

Artykuł 67

(1) Rząd jest naczelnym organem władzy wykonawczej.

(2) Rząd składa się z przewodniczącego rządu, wiceprzewodniczących rządu i ministrów.

Artykuł 68

(1) Rząd jest odpowiedzialny przed Izłą Poselską.

(2) Prezydent Republiki mianuje przewodniczącego rządu, a na jego wniosek pozostałych członków rządu i powierza im kierowanie ministerstwami lub innymi urzędami.

(3) W ciągu trzydziestu dni po mianowaniu rząd występuje przed Izłą Poselską i przedstawia wniosek o wyrażenie mu zaufania.

(4) Jeśli nowo mianowany rząd nie uzyska w Izbie Poselskiej wotum zaufania, postępuje się ponownie według ust. 1 i 2. Jeśli tak mianowany rząd także nie uzyska zaufania Izby Poselskiej, Prezydent Republiki mianuje przewodniczącego rządu na wniosek przewodniczącego Izby Poselskiej.

(5) W innych przypadkach Prezydent Republiki na wniosek przewodniczącego rządu powołuje i odwołuje pozostałych członków rządu i powierza im kierowanie ministerstwami lub innymi urzędami.

Artykuł 69

(1) Członek rządu składa ślubowanie na ręce Prezydenta Republiki.

(2) Ślubowanie członka rządu brzmi: „Ślubuję wierność Republice Czeskiej. Ślubuję, że będę przestrzegać jej Konstytucji i ustaw oraz wprowadzać je w życie. Ślubuję na swój honor, że swój urząd będę sprawować sumiennie, a swojego stanowiska nie nadużyję”.

Artykuł 70

Członek rządu nie może podejmować działalności, której charakter jest sprzeczny z wykonywaniem funkcji członka rządu. Szczegóły określi ustawa.

Artykuł 71

Rząd może zwrócić się do Izby Poselskiej o wyrażenie mu zaufania.

Artykuł 72

(1) Izba Poselska może wyrazić rządowi wotum nieufności.

(2) Wniosek o wyrażenie rządowi wotum nieufności Izba Poselska rozpatruje tylko jeśli zostanie zgłoszony pisemnie przez co najmniej pięćdziesięciu posłów. Do uchwalenia wniosku potrzeba zgody większości wszystkich posłów.

Artykuł 73

(1) Przewodniczący rządu składa dymisję na ręce Prezydenta Republiki. Pozostali członkowie rządu składają dymisję na ręce Prezydenta Republiki za pośrednictwem przewodniczącego rządu.

(2) Rząd składa dymisję, jeśli Izba Poselska odrzuciła jego prośbę o wyrażenie zaufania albo jeśli wyraziła mu wotum nieufności. Rząd składa dymisję zawsze po ukonstytuowaniu się nowo wybranej Izby Poselskiej.

(3) Jeśli rząd złoży dymisję w myśl ust. 2, Prezydent Republiki dymisję przyjmuje.

Artykuł 74

Prezydent Republiki odwołuje członka rządu, jeśli zwróci się o to przewodniczący rządu.

Artykuł 75

Prezydent Republiki odwołuje rząd, który nie złożył dymisji, chociaż powinien był ją złożyć.

Artykuł 76

(1) Rząd działa kolegiałnie.

(2) Dla przyjęcia uchwały rządu potrzeba zgody większości wszystkich jego członków.

Artykuł 77

(1) Przewodniczący rządu organizuje prace rządu, kieruje jego posiedzeniami, występuje w jego imieniu oraz wykonuje inne czynności przewidziane w Konstytucji i ustawach.

(2) Przewodniczącego rządu zastępuje wiceprzewodniczący rządu albo inny upoważniony członek rządu.

Artykuł 78

W celu wykonania ustawy i w jej granicach rząd jest upoważniony do wydawania rozporządzeń. Rozporządzenia podpisuje przewodniczący rządu i odpowiedni członek rządu.

Artykuł 79

(1) Ministerstwa i inne urzędy administracji można tworzyć i ich kompetencje określać tylko w drodze ustawy.

(2) Status prawny pracowników państwowych w ministerstwach i innych urzędach administracji określa ustawa.

(3) Ministerstwa, inne urzędy administracji i organy samorządu terytorialnego mogą na podstawie i w granicach ustawy wydawać przepisy prawne, jeśli zostaną do tego przez ustawę upoważnione.

Artykuł 80

(1) Oskarżyciel publiczny¹³ reprezentuje oskarżenie publiczne w postępowaniu karnym; wykonuje także inne zadania, jeśli ustawa tak stanowi.

(2) Pozycję i kompetencje oskarżyciela publicznego określa ustawa.

Rozdział czwarty Władza sądownicza

Artykuł 81

Władzę sądowniczą sprawują w imieniu Republiki niezawisłe sądy.

Artykuł 82

(1) W wykonywaniu swych funkcji sędziowie są niezawisli. Nikt nie może ograniczać ich bezstronności.

(2) Sędzia nie może być wbrew swej woli odwołany ani przeniesiony do innego sądu; wyjątki wynikające zwłaszcza z odpowiedzialności dyscyplinarnej określa ustawa.

(3) Stanowiska sędziego nie można łączyć z funkcją Prezydenta Republiki, członka parlamentu ani z jakąkolwiek funkcją w administracji publicznej; ustawa określa z jaką inną działalnością nie można łączyć wykonywania funkcji sędziego.

Sąd Konstytucyjny

Artykuł 83

Sąd Konstytucyjny jest sądownym organem ochrony konstytucyjności.

Artykuł 84

(1) Sąd Konstytucyjny składa się z 15 sędziów, którzy są mianowani na okres 10 lat.

¹³ W oryginale: „Statni zastupitelství”.

(2) Sędziów Sądu Konstytucyjnego mianuje Prezydent Republiki za zgodą Senatu.

(3) Na sędziego Sądu Konstytucyjnego może być mianowany obywatel nieskazitelnego charakteru, który ma prawo wybieralności do Senatu, wyższe wykształcenie prawnicze i przez co najmniej dziesięć lat wykonywał zawód prawniczy.

Artykuł 85

(1) Sędzia Sądu Konstytucyjnego podejmuje wykonywanie swej funkcji z chwilą złożenia ślubowania na ręce Prezydenta Republiki.

(2) Tekst ślubowania sędziego Sądu Konstytucyjnego brzmi: „Ślubuję na swój honor i sumienie, że będę chronić nienaruszalność przyrodzonych praw człowieka i praw obywatela, kierować się ustawami konstytucyjnymi i orzekać według swego najlepszego przeświadczenia, niezawisłe i bezstronnie”.

(3) Jeśli sędzia odmówi złożenia ślubowania lub ślubuje z zastrzeżeniem uznaje się, że nie został mianowany.

Artykuł 86

(1) Sędzia Sądu Konstytucyjnego nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Senatu. Jeśli Senat nie wyrazi zgody, ściganie jest na zawsze wykluczone.

(2) Sędziego Sądu Konstytucyjnego można zatrzymać tylko w razie schwywania na gorącym uczynku popełnienia czynu karalnego albo bezpośrednio potem. Właściwy organ jest zobowiązany do natychmiastowego powiadomienia przewodniczącego Senatu o zatrzymaniu. Jeśli przewodniczący Senatu w ciągu 24 godzin od zatrzymania nie udzieli zgody na wydanie zatrzymanego sądowi, odpowiedni organ musi go uwolnić. Na swym najbliższym posiedzeniu Senat rozstrzygnie o dopuszczalności ścigania i o jego ostatecznym terminie.

(3) Sędzia Sądu Konstytucyjnego ma prawo odmówić zeznań w sprawach, o których powziął wiadomość w związku z wykonywaniem swojej funkcji, także w czasie, gdy przestał być sędzią Sądu Konstytucyjnego.

Artykuł 87

(1) Sąd Konstytucyjny orzeka:

- a) o uchyleniu ustaw lub ich poszczególnych postanowień, jeśli są niezgodne z porządkiem konstytucyjnym¹⁴,

¹⁴ Tekst litery a) i b) ust. 1 art. 87 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

- b) o uchyleniu iných przepisů právných lub ich poszczególných postanowień, jeśli są niezgodne z porządkiem konstytucyjnym lub ustawą,
 - c) o skardze konstytucyjnej organów samorządu terytorialnego na niezgodną z ustawą ingerencję państwa,
 - d) o skardze konstytucyjnej na prawomocne rozstrzygnięcie lub naruszenie przez organy władzy publicznej konstytucyjnie zagwarantowanych podstawowych praw i wolności,
 - e) o środkach odwoławczych od decyzji w sprawie stwierdzenia ważności wyboru posła lub senatora,
 - f) w przypadku wątpliwości w kwestii utraty wybieralności lub niepołączalności funkcji posła lub senatora w myśl art. 25,
 - g) o konstytucyjnym oskarżeniu Prezydenta Republiki przez Senat w myśl art. 65 ust. 2,
 - h) o wniosku Prezydenta Republiki o uchylenie uchwały Izby Poselskiej i Senatu podjętych w myśl art. 66,
 - i) o środkach niezbędnych dla wykonania rozstrzygnięcia sądu międzynarodowego, które jest dla Republiki Czeskiej wiążące, o ile nie można go wykonać inaczej,
 - j) o zgodności z ustawami konstytucyjnymi lub ustawami decyzji o rozwiązaniu partii politycznej lub innej decyzji dotyczącej działalności partii politycznej,
 - k) o sporach kompetencyjnych między organami państwowymi i organami samorządu terytorialnego, jeśli zgodnie z ustawą nie należy to do właściwości innego organu,
 - l) o środku odwoławczym przeciw postanowieniu Prezydenta Republiki, że nie zarządzi referendum o przystąpieniu Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej¹⁵,
 - m) o zgodności postępowania w toku przeprowadzania referendum w sprawie przystąpienia Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej z ustawą konstytucyjną o referendum w sprawie przystąpienia Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej oraz z ustawą wydaną w celu jego przeprowadzenia.
- (2) Sąd Konstytucyjny orzeka ponadto przed ratyfikacją umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 10a i art. 49, o jej zgodności z porządkiem kon-

¹⁵ Lit. l) i m) art. 87 zostały dodane ustawą konstytucyjną z dnia 14 listopada 2002 r. (nr 515/2002 Sb.).

stytucyjnym. Do czasu wydania orzeczenia Sądu Konstytucyjnego umowa nie może być ratyfikowana¹⁶.

(3)¹⁷ Ustawa może stanowić, że

- a) o uchyleniu przepisów prawnych lub ich poszczególnych postanowień, jeśli są niezgodne z ustawą,
- b) w sporach kompetencyjnych między organami państwowymi a organami samorządu terytorialnego, jeśli zgodnie z ustawą nie należy to właściwości do innego organu.

zamiast Sądu Konstytucyjnego orzeka Najwyższy Sąd Administracyjny.

Artykuł 88

(1) Ustawa określa, kto i na jakich warunkach uprawniony jest do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania oraz inne zasady postępowania przed Sądem Konstytucyjnym.

(2) Sędziowie Sądu Konstytucyjnego w orzekaniu podlegają wyłącznie porządkowi konstytucyjnemu oraz ustawie, o której mowa w ust. 1¹⁸.

Artykuł 89

(1) Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego podlega wykonaniu z chwilą jego ogłoszenia w sposób przewidziany ustawą, o ile Sąd Konstytucyjny w tej kwestii nie postanowił inaczej.

(2) Orzeczenia Sądu Konstytucyjnego podlegające wykonaniu wiążą wszystkie organy i osoby.

(3) Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego, w którym na podstawie art. 87 ust. 2 stwierdzono niezgodność umowy międzynarodowej z porządkiem konstytucyjnym, wstrzymuje ratyfikację tej umowy do czasu usunięcia niezgodności¹⁹.

Sądy

Artykuł 90

Sądy są przede wszystkim powołane do ochrony praw w sposób określony przez ustawę. Tylko sąd orzeka o winie i karze za czyny karalne.

¹⁶ Ust. 2 art. 87 został dodany ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

¹⁷ Zmieniono oznaczenie ust. na ww. skutek.

¹⁸ Ust. 2 art. 88 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

¹⁹ Ust. 3 art. 89 został dodany ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 395/2001 Sb.).

Artykuł 91

(1) System sądów tworzą: Sąd Najwyższy, Najwyższy Sąd Administracyjny, sądy apelacyjne²⁰, wojewódzkie i powiatowe. Ustawa może stanowić o ich innym oznaczeniu.

(2) Organizację i zakres właściwości sądów określa ustawa.

Artykuł 92

Sąd Najwyższy jest zwierzchnim organem sądowym w sprawach należących do właściwości sądów z wyjątkiem spraw, o których rozstrzyga Sąd Konstytucyjny lub Najwyższy Sąd Administracyjny.

Artykuł 93

(1) Sędziego mianuje na stanowisko Prezydent Republiki na czas nieograniczony. Wykonywanie funkcji sędziego podejmuje z chwilą złożenia ślubowania.

(2) Na sędziego może być mianowany obywatel nieskazitelnego charakteru, który ma wyższe wykształcenie prawnicze. Pozostałe warunki i postępowanie określa ustawa.

Artykuł 94

(1) Ustawa określa przypadki, w których sędziowie orzekają kolegiałnie oraz skład kolegiów orzekających. W pozostałych przypadkach sędziowie orzekają jednoosobowo.

(2) Ustawa może określić, w jakich sprawach i w jakim trybie oprócz sędziów biorą udział w orzekaniu także inni obywatele.

Artykuł 95²¹

(1) Sędzia w orzekaniu związany jest ustawą i umową międzynarodową, która stanowi część porządku prawnego; jest on uprawniony do oceny zgodności innego przepisu prawnego z ustawą lub z taką umową międzynarodową.

(2) Jeśli sąd dojdzie do wniosku, że ustawa, która ma być zastosowana przy rozstrzyganiu sprawy jest niezgodna z porządkiem konstytucyjnym, przedkłada sprawę Sądowi Konstytucyjnemu.

²⁰ W oryginale: „vrchní”; w Republice Czeskiej są dwa takie sądy, do ich kompetencji należy także czuwanie nad wykładnią ustaw i ich przestrzeganie w postępowaniu sądowym i o zgodności z prawem działania innych organów.

²¹ Art. 95 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 18 października 2001 r. (nr 393/2001 Sb.).

Artykuł 96

(1) Wszyscy uczestnicy postępowania mają przed sądem równe prawa.

(2) Postępowanie przed sądem jest ustne i jawne; wyjątki określa ustawa. Wyrok ogłasza się zawsze jawnie.

Rozdział piąty Najwyższy Urząd Kontroli

Artykuł 97

(1) Najwyższy Urząd Kontroli jest organem niezależnym. Sprawuje kontrolę gospodarowania majątkiem państwowym oraz wykonania budżetu państwa.

(2) Prezydenta i wiceprezydenta Najwyższego Urzędu Kontroli mianuje Prezydent Republiki na wniosek Izby Poselskiej.

(3) Pozycję, kompetencje i strukturę organizacyjną oraz inne szczegóły określa ustawa.

Rozdział szósty Czeski Bank Narodowy

Artykuł 98

(1) Narodowy Bank Czeski jest centralnym bankiem państwa. Głównym celem jego działalności jest troska o stabilność cen; w jego działalność można ingerować tylko na podstawie ustawy²².

(2) Pozycję, kompetencje i inne szczegóły określa ustawa.

Rozdział siódmy Samorząd terytorialny

Artykuł 99

Republika Czeska dzieli się na gminy, które są podstawowymi jednostkami samorządu terytorialnego, oraz na kraje, które są jednostkami samorządu terytorialnego wyższego szczebla²³.

²² Ust. 1 art. 98 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 27 listopada 2001 r. (nr 448/2001 Sb.).

²³ Art. 99 w brzmieniu nadanym ustawą konstytucyjną z dnia 3 grudnia 1997 r. (nr 347/1997 Sb.).

Artykuł 100

(1) Jednostki samorządu terytorialnego są terytorialnymi społecznościami obywateli, które mają prawo do samorządu. Ustawa określa, kiedy są obwodami administracyjnymi.

(2) Gmina jest zawsze częścią składową jednostki samorządu terytorialnego wyższego szczebla.

(3) Tworzyć lub znosić jednostki samorządu terytorialnego wyższego szczebla można tylko ustawą konstytucyjną.

Artykuł 101

(1) Gmina jest samodzielnie administrowana przez organ przedstawicielski.

(2) Jednostka samorządu terytorialnego wyższego szczebla jest samodzielnie administrowana przez organ przedstawicielski.

(3) Jednostki samorządu terytorialnego są korporacjami²⁴ publicznoprawnymi, które mogą posiadać własny majątek i prowadzą gospodarkę na podstawie własnego budżetu.

(4) Państwo może ingerować w działalność jednostek samorządu terytorialnego tylko w przypadku, gdy wymaga tego ochrona ustawy i tylko w sposób określony ustawą.

Artykuł 102

(1) Członkowie organu przedstawicielskiego są wybierani w głosowaniu tajnym, na podstawie powszechnego, równego i bezpośredniego prawa wyborczego.

(2) Kadencja organu przedstawicielskiego trwa cztery lata. Ustawa określa warunki zarządzenia wyborów do organu przedstawicielskiego przed upływem jego kadencji.

Artykuł 103

[art. uchylony przez ustawę konstytucyjną z dnia 3 grudnia 1997 r. (nr 347/1997 Sb.)]

Artykuł 104

(1) Kompetencje organów przedstawicielskich mogą być określone tylko ustawą.

(2) Organ przedstawicielski gminy decyduje w sprawach samorządu, o ile nie są one ustawą przekazane organowi przedstawicielskiemu jednostki samorządu terytorialnego wyższego szczebla.

²⁴ Jest to pojęcie odrębne od „osoby prawnej”, ale tak samo interpretowane.

(3) Organy przedstawicielskie mogą w granicach swych kompetencji wydawać powszechnie obowiązujące przepisy prawne.

Artykuł 105

Wykonywanie administracji państwowej można powierzyć organom samorządu tylko na podstawie ustawy.

Rozdział ósmy Postanowienia przejściowe i końcowe

Artykuł 106

(1) W dniu wejścia w życie niniejszej Konstytucji Czeska Rada Narodowa staje się Izbą Poselską, której kadencja kończy się w dniu 6 czerwca 1996 r.

(2) Do czasu wyboru Senatu zgodnie z Konstytucją, funkcje Senatu wykonuje Senat Tymczasowy. Senat Tymczasowy zostanie powołany w sposób przewidziany przez ustawę konstytucyjną. Do czasu wejścia w życie tej ustawy konstytucyjnej funkcje Senatu wykonuje Izba Poselska.

(3) Izby Poselskiej nie można rozwiązać dopóki wykonuje funkcje Senatu w myśl ust. 2.

(4) Do czasu uchwalenia ustawy o regulaminie obrad izb, w poszczególnych izbach postępuje się na podstawie regulaminu obrad Czeskiej Rady Narodowej.

Artykuł 107

(1) Ustawa o wyborach do Senatu wskaże, w jaki sposób w pierwszych wyborach do Senatu zostanie określona jedna trzecia senatorów wybranych na dwuletnią kadencję i jedna trzecia senatorów wybranych na czteroletnią kadencję.

(2) Sesję Senatu zwoła Prezydent Republiki w taki sposób, aby mogła być otwarta najpóźniej trzydziestego dnia po dniu wyborów. Jeśli tak nie uczyni, Senat zbierze się trzydziestego dnia po dniu wyborów.

Artykuł 108

Rząd Republiki Czeskiej mianowany po wyborach w roku 1992 i wykonujący swoją funkcję do dnia wejścia w życie Konstytucji, uważa się za rząd mianowany na zasadach niniejszej Konstytucji.

Artykuł 109

Do czasu utworzenia urzędu oskarżyciela publicznego jego funkcje wykonuje prokuratura Republiki Czeskiej.

Artykuł 110

Do dnia 31 grudnia 1993 r. sądy wojskowe należą do systemu sądów.

Artykuł 111

Sędziowie wszystkich sądów Republiki Czeskiej wykonujący funkcje sędziowskie do dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji traktowani są jako sędziowie mianowani na zasadach Konstytucji Republiki Czeskiej.

Artykuł 112

(1) Porządek konstytucyjny Republiki Czeskiej tworzy niniejsza Konstytucja, Karta Podstawowych Praw i Wolności, ustawy konstytucyjne przyjęte na podstawie tej Konstytucji i ustawy konstytucyjne Zgromadzenia Federalnego Republiki Czechosłowackiej, Zgromadzenia Federalnego Czechosłowackiej Republiki Socjalistycznej i Czeskiej Rady Narodowej regulujące granice państwowe Republiki Czeskiej oraz ustawy konstytucyjne Czeskiej Rady Narodowej przyjęte po 6 czerwca 1992 r.

(2) Uchyła się dotychczasową Konstytucję, ustawę konstytucyjną o federacji czechosłowackiej, ustawy konstytucyjne, które je zmieniały i uzupełniały oraz ustawę konstytucyjną Czeskiej Rady Narodowej nr 67/1990 Sb. o symbolach państwowych Republiki Czeskiej.

(3) Pozostałe ustawy konstytucyjne, obowiązujące na terytorium Republiki Czeskiej do dnia wejścia w życie niniejszej Konstytucji, mają moc ustawy.

Artykuł 113

Niniejsza Konstytucja wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1993 r.

Uchwała Prezydium Czeskiej Rady Narodowej z dnia 16 grudnia 1992 o ogłoszeniu Karty podstawowych praw i wolności jako części porządku konstytucyjnego Republiki Czeskiej

Prezydium Czeskiej Rady Narodowej postanowiło:

Prezydium Czeskiej Rady Narodowej ogłasza

KARTĘ PODSTAWOWYCH

PRAW I WOLNOŚCI

jako część porządku konstytucyjnego

Republiki Czeskiej.

Uhde w.r.

Karta podstawowych praw i wolności²⁵

*Zgromadzenie Federalne, na podstawie
projektów Czeskiej Rady Narodowej i Słowackiej
Rady Narodowej,
uznając niewzruszalność przyrodzonych praw
człowieka, praw obywatela i prymat ustawy,
odwołując się do powszechnie przyjętych
wartości ludzkości oraz do demokratycznych
i samorządnych tradycji naszych narodów,
pomni gorzkich doświadczeń z czasów, gdy prawa
człowieka i podstawowe wolności były w naszej
ojczyźnie tłumione,
żywiąc nadzieję na zagwarantowanie tych praw
wspólnym wysiłkiem wszystkich wolnych narodów,
uznając prawa narodu czeskiego i słowackiego
do samookreślenia,
świadomi swojej części odpowiedzialności wobec
przyszłych pokoleń za los wszelkiego życia
na Ziemi,
wyrażając wolę, aby Czeska i Słowacka Republika
Federacyjna godnie weszła między państwa,
których wartości szanuje,
uchwaliło niniejszą Kartę Podstawowych Praw
i Wolności:*

Rozdział pierwszy Postanowienia ogólne

Artykuł 1

Ludzie są wolni i równi w swej godności i prawach. Podstawowe prawa i wolności są nieprzekazywalne, niezbywalne, nieprzedawnialne i nienaruszalne.

Artykuł 2

(1) Państwo jest oparte na wartościach demokratycznych i nie może być skrupowane ani wyłączną ideologią, ani wyznaniem religijnym.

(2) Władzę państwową można wykonywać tylko w przypadkach i w zakresie określonym ustawą i w sposób, który określa ustawa.

(3) Każdy może czynić, co nie jest zabronione ustawą i nikt nie może być zmuszany do tego, czego ustawa nie nakazuje.

²⁵ Tekst uchwały i tekst Karty został ogłoszony w „Sbírka zákonů České republiky” 1993 nr 1 z 28 XII 1992, s. 17–23.

Artykuł 3

(1) Podstawowe prawa i wolności gwarantuje się wszystkim bez różnicy płci, rasy, koloru skóry, języka, wiary i religii, poglądów politycznych i innych, pochodzenia narodowego i społecznego, przynależności do mniejszości narodowościowej lub etnicznej, majątku, urodzenia lub pozycji.

(2) Każdy ma prawo swobodnie decydować o swojej narodowości. Zabrania się jakiegokolwiek wpływu na tę decyzję, jak również wszelkich form nacisku zmierzającego do wynarodowienia.

(3) Nikomu nie wolno pomniejszać prawa do korzystania z jego podstawowych praw i wolności.

Artykuł 4

(1) Obowiązki mogą być nakładane tylko na podstawie ustawy i w jej granicach, i tylko przy zachowaniu podstawowych praw i wolności.

(2) Ograniczenia podstawowych praw i wolności mogą być, na zasadach określonych w Karcie Podstawowych Praw i Wolności (zwanej dalej Kartą), wprowadzone tylko ustawą.

(3) Ustawowe ograniczenie podstawowych praw i wolności musi obowiązywać jednakowo we wszystkich sytuacjach, gdy spełnione zostają wymagane warunki.

(4) W przypadku stosowania postanowień o ograniczeniach podstawowych praw i wolności nie może być naruszana ich istota i charakter. Ograniczenia nie mogą być wykorzystywane dla innych celów niż te, dla których zostały ustanowione.

Rozdział drugi

Prawa człowieka i podstawowe wolności

Dział pierwszy

Podstawowe prawa i wolności człowieka

Artykuł 5

Każdemu przysługuje zdolność do posiadania praw.

Artykuł 6

(1) Każdy ma prawo do życia. Życie człowieka jest godne ochrony jeszcze przed narodzeniem.

(2) Nikt nie może być pozbawiony życia.

(3) Kara śmierci jest niedopuszczalna.

(4) Nie jest naruszeniem praw z niniejszego artykułu, jeśli pozbawienie życia nastąpi w związku z działaniem, które w myśl ustawy nie jest karalne.

Artykuł 7

(1) Poręcza się nietykalność osoby i jej prywatności. Ograniczenia dopuszczalne są jedynie w przypadkach określonych ustawą.

(2) Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

Artykuł 8

(1) Poręcza się wolność osobistą.

(2) Nikt nie może być ścigany ani pozbawiony wolności inaczej, jak tylko z przyczyn i w trybie określonym ustawą. Nikt nie może być pozbawiony wolności wyłącznie z powodu niezdolności do dotrzymania zobowiązania umownego.

(3) Obwinionego lub podejrzanego o czyn karalny można zatrzymać tylko w przypadkach określonych w ustawie. Osoba zatrzymana musi być niezwłocznie zaznajomiona z powodami zatrzymania, przesłuchana i najpóźniej w ciągu 48 godzin²⁶ uwolniona lub przekazana sądowi. Osobę zatrzymaną sędzia musi przesłuchać i postanowić o jej uwięzieniu w ciągu 24 godzin od przekazania sądowi albo ją uwolnić.

(4) Aresztować obwinionego można tylko na podstawie pisemnego, uzasadnionego nakazu sędziego. Osoba aresztowania musi być w ciągu 24 godzin przekazana sądowi. Osobę aresztowaną sędzia musi przesłuchać i postanowić o jej uwięzieniu w ciągu 24 godzin od przekazania sądowi albo ją uwolnić.

(5) Nikt nie może być uwięziony, chyba że z przyczyn i na czas określony ustawą i na podstawie wyroku sądu.

(6) Ustawa określa w jakich przypadkach osoba może być umieszczona lub przetrzymana w zakładzie opieki zdrowotnej bez swojej zgody. O takim zdarzeniu musi być w ciągu 24 godzin powiadomiony sąd, który w ciągu 7 dni postanowi o jej umieszczeniu.

Artykuł 9

(1) Nikt nie może być poddany przymusowym pracom lub służbom.

(2) Postanowienia ust. 1 nie odnoszą się do:

- a) prac nakazywanych zgodnie z ustawą osobom, wobec których wykonywana jest kara pozbawienia wolności lub osobom, wobec których wykonywana jest inna kara zastępująca karę pozbawienia wolności,

²⁶ Ustawą konstytucyjną z dnia 12 czerwca 1998 r. (nr 162/1998 Sb.) zmieniono liczbę godzin z 24 na 48.

- b) służby wojskowej lub innej służby ustanowionej ustawą w zastępstwie obowiązkowej służby wojskowej,
- c) służby, do której zobowiązuje ustawa w przypadku klęsk żywiołowych, katastrof lub innych niebezpiecznych zdarzeń zagrażających życiu, zdrowiu lub znacznej wartości majątkowej,
- d) czynności nakazanej ustawowo dla ochrony życia, zdrowia lub praw innych osób.

Artykuł 10

(1) Każdy ma prawo do poszanowania godności ludzkiej, czci osobistej, dobrej reputacji i ochrony imienia.

(2) Każdy ma prawo do ochrony przed nieuprawnioną ingerencją w jego życie prywatne i rodzinne.

(3) Każdy ma prawo do ochrony przed nieuprawnionym gromadzeniem, upowszechnianiem lub innym wykorzystywaniem informacji o swojej osobie.

Artykuł 11

(1) Każdy ma prawo do własności majątkowej. Prawo własności wszystkich właścicieli jest równe i jednakowo chronione przez ustawę. Poręcza się prawa dziedziczenia.

(2) Ustawa określa jaki majątek niezbędny dla realizacji potrzeb całego społeczeństwa, rozwoju gospodarki narodowej i interesu publicznego może pozostawać w wyłącznym władaniu państwa, gmin lub określonych osób prawnych, ustawa może stanowić, że określone składniki majątkowe mogą być własnością wyłącznie obywateli lub osób prawnych, posiadających stałe miejsce pobytu w Czeskiej i Słowackiej Republice Federacyjnej.

(3) Własność zobowiązuje. Nie może być wykorzystywana dla umniejszania praw innych osób albo niezgodnie z chronionymi przez ustawę interesami ogólnymi. Jej wykonywanie nie może szkodzić zdrowiu ludzkiemu, przyrodzie i środowisku naturalnemu ponad miarę określoną w ustawie.

(4) Wywłaszczenie lub przymusowe ograniczenie prawa własności jest dopuszczalne tylko w interesie publicznym, na podstawie ustawy i za odszkodowaniem.

(5) Podatki i opłaty można ustanawiać tylko na podstawie ustawy.

Artykuł 12

(1) Mieszkanie jest nietykalne. Nie można do niego wejść bez zgody tego, kto w nim mieszka.

(2) Rewizja domowa jest dopuszczalna jedynie w związku z postępowaniem karnym i tylko na podstawie pisemnego, uzasadnionego nakazu sędziego. Sposób przeprowadzenia rewizji domowej określa ustawa.

(3) Inne naruszenia nietykalności mieszkania może być ustawowo dozwolone tylko wówczas, jeśli jest to w demokratycznym społeczeństwie niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia, dla ochrony praw i wolności innych osób lub zażegnania poważnego zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i porządku. Jeśli mieszkanie wykorzystywane jest także do prowadzenia przedsiębiorstwa lub innej działalności gospodarczej, ograniczenie nietykalności mieszkania może być dopuszczone przez ustawę, gdy jest to niezbędne do wykonania zadań administracji publicznej.

Artykuł 13

Nikt nie może naruszyć tajemnicy korespondencji ani tajemnicy innych dokumentów i papierów, czy to przechowywanych w miejscach prywatnych, czy przesyłanych pocztą lub w inny sposób, z wyjątkiem przypadków i na zasadach określonych w ustawie. Tak samo poręcza się tajemnicę tekstów przekazywanych przez telefon, telegraf lub inne podobne urządzenia.

Artykuł 14

(1) Poręcza się wolność przemieszczania się i pobytu.

(2) Każdy, kto w sposób zgodny z prawem zatrzymał się na terytorium Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej ma prawo swobodnie je opuścić.

(3) Powyższe wolności mogą podlegać ograniczeniom określonym przez ustawę, jeśli jest to nieuniknione dla bezpieczeństwa państwa, utrzymania porządku publicznego, ochrony zdrowia lub ochrony praw i wolności innych osób, a na wyznaczonych terenach także dla ochrony przyrody.

(4) Każdy obywatel ma prawo swobodnego wjazdu na terytorium Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej. Obywatel nie może być zmuszony do opuszczenia kraju.

(5) Cudzoziemiec może być wydany tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Artykuł 15

(1) Poręcza się wolność poglądów, sumienia i wyznania. Każdy ma prawo do zmiany wyznania lub wiary albo do niewyznawania żadnej religii.

(2) Poręcza się wolność badań naukowych i twórczości artystycznej.

(3) Nikt nie może być zmuszony do wykonywania służby wojskowej, jeśli jest to niezgodne z jego sumieniem lub z jego wyznaniem religijnym. Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 16

(1) Każdy ma prawo do swobodnego uzewnętrznienia swojej religii lub wiary, indywidualnie lub wspólnie z innymi, prywatnie lub publicznie, poprzez modlitwy, nauczanie, uczestniczenie w praktykach religijnych i obrzędach.

(2) Kościół i związki wyznaniowe zarządzają swoimi sprawami, zwłaszcza powołują swoje organy, powołują swoich duchownych oraz tworzą zakonne i inne kościelne instytucje niezależne od organów państwowych.

(3) Ustawa określa zasady nauczania religii w szkołach państwowych.

(4) Wykonywanie tych praw może być ograniczone w sposób określony w ustawie, jeśli jest to w demokratycznym społeczeństwie niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa publicznego i porządku, zdrowia i obyczajności albo praw i wolności innych osób.

Dział drugi Prawa polityczne

Artykuł 17

(1) Poręcza się wolność wypowiedzi i prawo do informacji.

(2) Każdy ma prawo do wyrażania swoich poglądów w słowie, piśmie, druku, obrazie lub w inny sposób, jak również do poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania idei i informacji, bez względu na granice państwowe.

(3) Cenzura jest niedopuszczalna.

(4) Wolność wypowiedzi oraz prawo do poszukiwania i rozpowszechniania informacji mogą być ograniczone jedynie przez ustawę, jeśli jest to w demokratycznym społeczeństwie niezbędne dla ochrony praw i wolności innych osób, bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, ochrony zdrowia publicznego i obyczajności.

Artykuł 18

(1) Poręcza się prawo petycji; w sprawach publicznych lub innego interesu społecznego każdy ma prawo, indywidualnie lub wspólnie z innymi, zwracać się do organów państwowych i organów samorządu terytorialnego z żądaniami, wnioskami i skargami.

(2) Petycje nie mogą naruszać niezawisłości sądu.

(3) W drodze petycji nie można wzywać do naruszenia podstawowych praw i wolności poręczonych w niniejszej Karcie.

Artykuł 19

(1) Poręcza się prawo do pokojowego gromadzenia się.

(2) Prawo to może podlegać przewidzianemu w ustawie ograniczeniu w stosunku do zgromadzeń w miejscach publicznych, jeśli zachodzi konieczność podjęcia czynności niezbędnych w demokratycznym społeczeństwie dla ochrony praw i wolności innych osób, ochrony porządku publicznego, zdrowia, obyczajności, majątku lub ze względu na bezpieczeństwo państwa. Zgromadzenie nie może jednak być uzależnione od zezwolenia organu administracji publicznej.

Artykuł 20

(1) Poręcza się prawo wolności zrzeszania się. Każdy ma prawo zrzeszać się wraz z innymi w związkach, stowarzyszeniach i innych zrzeszeniach.

(2) Obywatele mają także prawo zakładać partie polityczne i ruchy polityczne oraz zrzeszać się w nich.

(3) Wykonywanie tych praw może podlegać ograniczeniu przewidzianemu w ustawie, jeśli jest to w demokratycznym społeczeństwie niezbędne dla bezpieczeństwa państwa, ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, zapobiegania czynom karalnym lub dla ochrony praw i wolności innych osób.

(4) Partie polityczne i ruchy polityczne jak również inne zrzeszenia są oddzielone od państwa.

Artykuł 21

(1) Obywatele mają prawo do udziału w zarządzaniu sprawami publicznymi bezpośrednio albo poprzez wolne wybory swoich przedstawicieli.

(2) Wybory muszą odbywać się w terminach nie przekraczających czasu trwania kadencji, określonego w ustawie.

(3) Prawo wyborcze jest powszechne i równe, wykonywane w głosowaniu tajnym. Warunki wykonywania prawa wyborczego określa ustawa.

(4) Obywatele mają na równych zasadach dostęp do stanowisk wybieralnych i do innych funkcji publicznych.

Artykuł 22

Ustawowa regulacja wszystkich politycznych praw i wolności oraz jej wykładnia i stosowanie muszą

umożliwiać i ochraniać swobodną konkurencję sił politycznych w demokratycznym społeczeństwie.

Artykuł 23

Obywatele mają prawo do oporu wobec każdego, kto odrzucałby demokratyczny porządek praw człowieka i wolności podstawowych przyjęty w Karcie, jeśli działalność organów konstytucyjnych i zastosowanie środków ustawowych okazały się uniemożliwione.

Rozdział trzeci

Prawa mniejszości narodowościowych i etnicznych

Artykuł 24

Nikomu nie może szkodzić przynależność do jakiegokolwiek mniejszości narodowościowej lub etnicznej.

Artykuł 25

(1) Obywatelom tworzącym mniejszości narodowościowe lub etniczne poręcza się wszechstronny rozwój, zwłaszcza prawo do wspólnego z innymi członkami mniejszości rozwijania własnej kultury, do rozpowszechniania i otrzymywania informacji w języku macierzystym i zrzeszania się w zrzeszeniach narodowościowych. Szczegóły określa ustawa.

(2) Obywatelom należącym do mniejszości narodowościowych i etnicznych poręcza się także na zasadach określonych w ustawie:

- a) prawo do pobierania nauki w ich języku,
- b) prawo używania własnego języka w stosunkach urzędowych,
- c) prawo do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji dotyczących mniejszości narodowościowych i etnicznych.

Rozdział czwarty

Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Artykuł 26

(1) Każdy ma prawo do swobodnego wyboru zawodu i przygotowania się do niego, jak również prawo do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej.

(2) Ustawa może określić warunki i ograniczenia wykonywania określonych zawodów lub działalności.

(3) Każdy ma prawo pozyskiwać pracą środki na swoje życiowe potrzeby. Państwo w odpowiednim zakresie wspomaga materialnie obywateli, którzy bez swojej winy z tego prawa nie mogą skorzystać; zasady określa ustawa.

(4) Ustawa może wprowadzić odrębną regulację dla cudzoziemców.

Artykuł 27

(1) Każdy ma prawo do swobodnego stowarzyszania się z innymi dla ochrony swoich gospodarczych i socjalnych interesów.

(2) Organizacje zawodowe powstają w sposób niezawisły od państwa. Ograniczenie liczby organizacji zawodowych jest niedopuszczalne, podobnie jak uprzywilejowanie niektórych z nich w przedsiębiorstwie lub w resorcie.

(3) Działalność organizacji zawodowych oraz tworzenie i działalność innych stowarzyszeń dla ochrony interesów gospodarczych i socjalnych może podlegać ograniczeniu w ustawie, gdy zachodzi konieczność podjęcia czynności niezbędnych w demokratycznym społeczeństwie dla ochrony bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego lub praw i wolności innych osób.

(4) Poręcza się prawo do strajku na zasadach określonych w ustawie; prawo to nie przysługuje sędziom, prokuratorom, członkom sił zbrojnych i członkom sił bezpieczeństwa.

Artykuł 28

Zatrudnieni mają prawo do sprawiedliwej zapłaty za pracę i do zadowalających warunków pracy. Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 29

(1) Kobiety, młodociani i osoby zdrowotnie upośledzone mają prawo do zwiększonej ochrony zdrowia przy pracy oraz do szczególnych warunków pracy.

(2) Młodociani i osoby zdrowotnie upośledzone mają prawo do szczególnej ochrony stosunków pracy i do pomocy w przygotowaniu do zawodu.

(3) Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 30

(1) Obywatele mają prawo do odpowiedniego materialnego zabezpieczenia na starość, w przypadku niezdolności do pracy, jak również w przypadku utraty żywiciela.

(2) Každý, kdo najde se v nedostatku material-
nym ma pravo do pomoci, nezbytné do zabezpe-
nia podstawowych warunków życia.

(3) Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 31

Každý ma pravo do ochrany zdravia. Obyvatelé
majú, na podstawie powszechnego ubezpieczenia, pra-
wo do bezpłatnej opieki lekarskiej i do pomocy zdro-
wotnej na zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 32

(1) Macierzyństwo i rodzina są pod ochroną usta-
wy. Zapewnia się szczególną ochronę dzieci i mło-
docianych.

(2) Kobięcie ciężarnej poręcza się szczególną opie-
kę, ochronę stosunku pracy i właściwe warunki pracy.

(3) Dzieci narodzone w małżeństwie i poza mał-
żeństwem mają równe prawa.

(4) Opieka nad dziećmi i ich wychowanie jest pra-
wem rodziców; dzieci mają prawo do rodzicielskie-
go wychowania i opieki. Prawa rodziców mogą być
ograniczone, a nieletnie dzieci mogą być od rodziców
odłączone wbrew ich woli tylko na podstawie orze-
czenia sądu, opartego na ustawie.

(5) Rodzice, którzy sprawują opiekę nad dziećmi,
mają prawo do pomocy państwa.

(6) Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 33

(1) Každý ma pravo do nauki. Uczęszczenie do
szkoły jest obowiązkowe do wieku określonego przez
ustawę.

(2) Obyvatelé majú pravo do bezpłatnej nauki
w szkołach podstawowych i średnich, a odpowiednio
do zdolności obywatela i możliwości społeczeństwa
także na wyższych uczelniach.

(3) Tworzenie innych szkół niż państwowe i nau-
czanie w nich jest możliwe tylko na zasadach okre-
ślonych w ustawie; w takich szkołach nauczanie może
odbywać się za opłatą.

(4) Ustawa określi zasady, na jakich obywatele stu-
diujący mają prawo do pomocy państwa.

Artykuł 34

(1) Prawo do wyników twórczej pracy umysłowej
znajduje się pod ochroną ustawy.

(2) Prawo dostępu do dóbr kultury poręcza się na
zasadach określonych w ustawie.

Artykuł 35

(1) Každý ma pravo do priazniveho životného
prostredia.

(2) Každý ma pravo do plnej i podanej zavčas
informacji o stane životného prostredia i zdrojov
prirody.

(3) Nikt nie może, ponad miarę określoną w usta-
wie, wykonywać swoich praw z narażeniem lub szko-
dą dla životného prostredia, zdrojov prirody,
wszelkich bogactw przyrody i pamiątek kultury.

Rozdział piąty

Prawo do ochrony sądowej i innej ochrony prawnej

Artykuł 36

(1) Každý môže, v triede právne určenom, do-
chodiť svojich práv pred nezávislým i bezstron-
ným súdom, a v určených prípadoch tak tiež pred
iným orgánom.

(2) Kto twierdzi, že jeho práva zostali uszczuplone
decyzją organu administracji publicznej, może zwrócić
się do sądu o zbadanie legalności tej decyzji, o ile usta-
wa nie stanowi inaczej. Z kompetencji sądu nie może
jednak być wyłączone badanie decyzji odnoszących się
do podstawowych praw i wolności zawartych w Karcie.

(3) Každý ma pravo do odszkodovania za škodu
vyrádzonú mu niezgodným z právom orzeczeniem
sądu, decyzią innego organu państwowego lub orga-
nu administracji publicznej albo nieprawidłowym
postępowaniem urzędowym.

(4) Zasady i szczegóły określa ustawa.

Artykuł 37

(1) Každý ma pravo odmietť zeznať, ktoré by
ściągnęły na niego lub osobę bliską niebezpieczeń-
stwo odpowiedzialności karnej.

(2) Každý ma pravo do pomoci právnej v postę-
powaniu przed sądami, innymi organami państwo-
wymi lub organami administracji publicznej i to od
początku postępowania.

(3) Wszyscy uczestnicy postępowania są równi.

(4) Kto oświadczy, że nie włada językiem, w jakim
toczy się postępowanie, ma prawo do tłumacza.

Artykuł 38

(1) Nikt nie może być pozbawiony sądu przysłu-
gującemu mu ustawowo. Właściwość sądu i sędziego
określa ustawa.

(2) Każdy ma prawo, aby jego sprawa była osądzona jawnie, bez zbędnej zwłoki, w jego obecności i aby mógł się ustosunkować do wszystkich przedstawionych dowodów. Jawność może być wyłączona tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Artykuł 39

Tylko ustawa określa, jaki postępek jest czynem karnym i jaką karę, jak również jaki uszczerbek w prawach lub majątku można za jego popełnienie orzec.

Artykuł 40

(1) Tylko sąd orzeka o winie i karze za czyny karalne.

(2) Każdy przeciw komu toczy się postępowanie karne jest uważany za niewinnego, dopóki prawomocnym wyrokiem skazującym jego winy nie zostanie udowodniona.

(3) Obwiniony ma prawo do udzielenia mu czasu i możliwości do przygotowania obrony oraz do obrony samemu lub za pośrednictwem obrońcy. Jeżeli obwiniony nie wybierze sobie obrońcy, chociaż winien go mieć w myśl ustawy, zostanie mu on przydzielony przez sąd. Ustawa określa w jakich przypadkach obwiniony ma prawo do bezpłatnej pomocy obrońcy.

(4) Obwiniony ma prawo odmówić zeznań; prawa tego nie może być w żaden sposób pozbawiony.

(5) Nikt nie może być karnie ścigany za czyn, za który był już prawomocnie osądzony lub uwolniony od oskarżenia. Zasada ta nie wyłącza zastosowania nadzwyczajnych środków rewizyjnych zgodnie z ustawą.

(6) Karalność czynu osądza się, a karę nakłada się według ustawy obowiązującej w czasie, w którym czyn został popełniony. Ustawę późniejszą stosuje się, jeżeli jest korzystniejsza dla sprawcy.

Rozdział szósty Postanowienia ogólne

Artykuł 41

(1) Praw wskazanych w art. 26, art. 27 ust. 4, art. 28 do 31, art. 32 ust. 1 i 3, art. 33 i 35 Karty można do-

chodzić tylko w granicach ustaw, które te przepisy wykonują.

(2) Ilekroć w Karcie mówi się o ustawie, rozumie się przez to ustawę Zgromadzenia Federalnego, o ile z konstytucyjnego podziału kompetencji ustawodawczych nie wynika, że regulacja należy do ustaw Rad Narodowych.

Artykuł 42

(1) Ilekroć Karta posługuje się pojęciem „obywatel” chodzi o obywatela państwowego Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej.

(2) Cudzoziemcy korzystają w Czeskiej i Słowackiej Republice Federacyjnej z praw człowieka i podstawowych wolności poręczonych Kartą, jeśli nie jest wyraźnie stwierdzone, że przysługują one obywatelom.

(3) Ilekroć dotychczasowe przepisy posługują się pojęciem „obywatel” rozumie się przez to każdego człowieka, gdy chodzi o podstawowe prawa i wolności, które Karta przyznaje bez względu na obywatelstwo państwowe.

Artykuł 43

Czeska i Słowacka Republika Federacyjna udziela azylu cudzoziemcom prześladowanym za korzystanie z politycznych praw i wolności. Azylu można odmówić temu, kto działał niezgodnie z podstawowymi prawami człowieka i wolnościami.

Artykuł 44

Prawo do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej oraz prawo wskazane w art. 20 ust. 2 może być w odniesieniu do sędziów i prokuratorów ograniczone w ustawie; w odniesieniu do zatrudnionych w administracji państwowej i samorządowej na stanowiskach, które zostaną określone, także prawo wskazane w art. 27 ust. 4; w odniesieniu do członków sił bezpieczeństwa i sił zbrojnych także prawa wskazane w art. 18, 19 i 27 ust. 1 do 3, o ile wiążą się z wykonywaniem służby. Osobom wykonującym zawody, które są bezpośrednio niezbędne dla ochrony życia i zdrowia, ustawa może ograniczyć prawo do strajku.